

"מפרי הארץ"

"פרעיות בזהר בזוהדותי"

"והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם"

ספורנו: ענין המתהלך הוא ההולך אנה ואנה לא אל מקום אחד בלבד. אמר אם כן אתהלך בתוכם כי לא אל מקום אחד בלבד ירד שפע הכבוד כמו שהיה במשכן ובמקדש כאמרו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח) כלומר בזה האופן ובאותו המקום בלבד אשכון בתוכם ובאר זה באמרו אשר אועד לך שמה (שם ל, ו) ונועדתי שמה לבני ישראל (שם כט, מג) אבל אתהלך בתוכם ויראה כבודי בכל מקום שתהיו שם **כי אמנם בכל מקום שיהיו שם צדיקי הדור הוא קדוש משכני עליון** (תהלים מו, ה) שבו תשלם כונתו כאמרו השמים כסאי והארץ הדום רגלי... **ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי.**

רמב"ן: וטעם והתהלכתי בתוכם - **שתהיה הנהגתי בכם מפורסמת כמלך מתהלך בקרב מחנהו מספיק להם כל צרכם**, וזה דרך דברי הברית כפשוטו, והוא אמת, וכך יעשה בהן בודאי. **ולא הזכיר הכתוב בכאן שכר קיום הנפשות בעולם הנשמות**, ובעולם הבא אחרי תחית המתים, כי קיומן מחויב בדרך היצירה כמו שפירשתי בכריתות (לעיל יח כט). והעונש הוא שמכרית החיבים בהם, והשאר כולם יתקיימו ביסוד יצירתם.

אבל על דרך האמת, הברכות האלה עוד הם ברכות שמים בעליונים, כמו שפירשתי ונתתי שלום בארץ ולא תגעל נפשי אתכם. וכן והתהלכתי בתוכם, רמז למדה **שקראו רבותינו שכינה**, מן ונתתי משכני בתוכם, ואומרים (מנחות פ"ו ב) שכינה שורה בישראל, ואמרו בבראשית רבה (י"ט ז) **עיקר שכינה בתחתונים היתה**. והנה הזכיר כאן גן עדן והעולם הבא ליודעיו. **ואלה הברכות בתשלומיהן לא תהינה רק בהיות כל ישראל עושין רצון אביהם**, ובנין שמים וארץ שלם על מכוונתו, ואין בתורה ברכות שלמות כאלה, שהם דברי הברית **והתנאים אשר בין הקדוש ברוך הוא ובנינו**.

ודע כי לא השיגו ישראל מעולם לברכות האלה בשלמותן, לא הרבים ולא היחידים מהם, שלא עלתה זכותם לכך, כמו שאמרו (מו"ק טז ב) על דוד (והוא עורר את חניתו) על שמונה מאות חלל, והיה מצטער על מאתים, יצתה בת קול ואמרה לו רק בדבר אוריה החתי. ועל כן תמצא לרבותינו ז"ל שיזכירו בפסוקים האלה לעתיד לבוא, מלמד שתינוק מישראל עתיד להיות מושיט וכו' (תו"כ פרק ב ב), עתיד הקדוש ברוך הוא לטייל עם הצדיקים לעתיד לבוא (שם פרק ג ג), **כי לא נתקיים, אבל יתקיים עמנו בזמן השלמות**.

כלי יקר: והתהלכתי בתוכם. פירש רש"י אטייל עמכם בגן עדן וכו'. דעתו לסלק מעל תורתנו הקדושה כל טוען ומערער האומר יש לי מקום ללון ולומר מאחר **שלא נזכר בתורה עיקר השכר לנשמה**, אם כן ודאי אין כח במצוות אלו להנחיל עושיהם השכר הנפשי לעולם הבא, ותכלית עשייתם אינו כי אם לקבל השכר בעולם הזה האחוז בחבלי בוז. וכבר נתעוררו על ספק זה שלמים וכן רבים ובאו בהיתר ספק זה שבעה דעות זכרם מהר"י אברבנאל בחיבורו והאריך בהם, ואני באתי לקצר בכל היכולת ולסדרם פה כדי להסתים פי דוברי עתק על תורתנו הקדושה. (עע"ש)

הדעה הששית. היא שמאחר שנאמר והתהלכתי בתוכם ונתתי משכני בתוכם, **שזהו דיבוק השכינה אל ישראל אפילו בעולם הזה שהנשמה נסתבכה עם החומר קל וחומר שתהיה דביקה אל השכינה אחר הפרדה מן החומר**. הנה כל מה שיעדו הדתות המזויפות אחר המות יעדה התורה לנו גם בחיי העולם הזה והנבואה המצויה בינינו תוכיח, וזו הדעה תמצא גם כן בתשובת החבר למלך הכוזר בסוף מאמר א' מספרו והחזיק בדעה זו רבינו ניסים בדרש החדש.

אור החיים: ואמרו והתהלכתי בתוכם. על דרך אומרו (יואל ג') ונבאו בניכם ובנותיכם שיהיה אורו יתברך מתהלך בתוכם והוא רוח המנבא על דרך אומרו (במדבר י"א) עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם.

עוד ירצה על דרך אומרו ז"ל (תענית ל"א) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים וישב ה' בתוכם וכל אחד יראה באצבעו ויאמר זה אלי ואנוהו והוא אומרו והתהלכתי בתוכם ואמר לשון הליכה לצד שיתהלך אורו יתברך לזון נשמות היושבים סביביו יקרא הליכה ואמרו והייתי לכם לאלהים הוא מאמרם זה אלי ואנוהו ואולי שרמז לשון נה שהצדיקים עצמן הם נה של הקדוש ברוך הוא שהוא דר ביניהם ואמרו **ואתם תהיו לי לעם שיהיו הם קרובים יותר מכל צבא השמים**.

העמק דבר: והתהלכתי בתוכם. שאע"ג שהשכינה במקדש בקרב ישראל בכלל, **מכל מקום השגחה בפרטות אין אחד דומה לחבירו אלא כל אחד לפי מעשיו**, נמצא דהשגחת ה' מתהלכת ממקום למקום. והייתי לכם לאלהים. א"א לפרש כמו בהרבה מקומות שמשמעו למשגח עליכם, שהרי כ"ז נתבאר יפה עד כאן, אלא **משמעו תהיו מקבלים הנהגתו ית' ברצון ובנחת**, וכיב"ז אמר יעקב אבינו והיה ה' לי לאלהים יע"ש. **ואתם תהיו לי לעם**. אפילו עניני מדינה הנהוג בעם תהיו לי לשמי, **בכל הנהגה מדינית תחקרו אם הוא עפ"י רצון הקדוש ברוך הוא**, וע' מש"כ בספר שמות [י"ט ה'] עה"פ והייתם לי סגלה.

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

א' האם אומרים תחנון בל"ג בעומר?

תשובה: לא. (עיין סימן קל"א)

ב' האם אומרים למנצח?

תשובה: כן, (חוץ ממירון שנהגו שלא לומר)
(עיין סימן קל"א)

אבן העזר

א' האם חתן צם בל"ג בעומר?

תשובה: לא. (עיין סימן ס"א)

ב' האם אומר וידוי?

תשובה: כן. (עיין סימן ס"א)

יורה דעה

א' האם לאבל מותר להשתתף בשירי וריקודי ל"ג בעומר?

תשובה: אסור. (עיין סימן שצ"א)

ב' האם אומרים תחנון בבית האבל?

תשובה: לא. (עיין סימן קל"א)

חושן משפט

א' האם מותר לסוע באוטובוס באופן שיש מקום בלי לשלם?

תשובה: אסור. (עיין סימן שס"ג)

ב' באופן שא"א לשלם ויש מקום באוטובוס האם צריך לשלם?

תשובה: לא צריך. (עיין סימן שס"ג)

"ובקדשיו תיראו"

חשוקי חמד: (ע"ז דף י"ט). הרב ר' ישעי' חשין זצ"ל שהיה ר"מ בת"ת עץ חיים, היה **"נוהג לספר מעשה זה לכל בחור שנעשה בר מצוה"**. בעיר אוסטראה פרצה פעם מגפה רח"ל, רב העיר ובית דינו גזרו תענית ויום תפילה, והכריזו שכל מי שיודע איזה דבר חשוד בעיר מחויב לבוא להודיע לבית דין, כדי לידע מה לעשות כדי לעצור את המגפה רח"ל.

והנה בעיר הנ"ל היה יהודי שלא היה רגיל לבוא לבית הכנסת להתפלל, ואחרי הכרזת בית הדין הנ"ל לקחו על עצמם שני אנשים מבני העיר, לחקור ולעקוב אחר האיש הנ"ל, עד שיוודעו מהותו, וכך עשו והתחילו לעקוב אחריו כל היום ולא ראו מאומה, אחר כך עקבו אחריו גם בלילה וראו שבחצות הלילה קם ממתנו ויוצא מחוץ לביתו, והולך מחוץ לעיר, שני האנשים הלכו אחריו שלא ירגיש בהם, וראו שאחר שיצא מחוץ לעיר נכנס ביער הסמוך ונעלם מעיניהם, וחזרו העירה.

למחר באו לרב העיר וסיפרו לו בפרטות מה שראו בלילה ז', ומי יודע מה הוא עושה ביער, ענה הרב אני אבדוק זאת בעצמי, וכן עשה, בלילה הרב בעצמו הלך ביחד עם אנשים אלו, ועקבו אחריו גם ביער, עד שראו שעמד במקום מסוים, **וישב לו לארץ והתחיל לומר תיקון חצות בקול בכי ובדמעות שלישי עד שנמש לבבם מגודל הבכי והנעימות**, אולם היה דבר שעורר את תמהונם ששמעו עוד קול בלתי ידוע, שאומר עמו ביחד את התיקון, ולא ראו שום אחד שעמד ביחד עמו.

כשגמר לומר תיקון חצות, אמר לו הרב, עתה ראינו בעינינו כי איש קדוש אתה, ואני מבקש לדעת של מי הקול השני שאמר עמך ביחד את התיקון חצות, האיש ניסה להתחמק מלענות על שאלה זו, אמר לו הרב דע שאני המרא דאתרא וגוזרני עליך שתגיד לי את האמת, כשמעו את גזירת הרב ענה, מנהגי כבר מאז, להתאבל כראוי על חורבן בית המקדש, **ונתנו לי מתנה מן השמים** שבכל לילה ירמיהו הנביא בא אלי ליער לומר עמי יחד תיקון חצות. שאלו הרב מכיון שיש לך זכיה גדולה כזו לערוך תיקון חצות ביחד עם ירמיהו הנביא, אם כן למה אינך מתפלל לבטל גזירת המגפה הנוראה רח"ל מהעיר, אמר לו למחר אני ישאל את ירמיהו הנביא.

למחרת בא ואמר לרב, שירמיהו הנביא אמר לו שארבעים שנה קודם שנחרב בית המקדש, היה כבר צריך להחרב, אבל כיון שלא היו מדברים דברים בטלים בבית הכנסת, בית המקדש נשאר עוד ארבעים שנה ולא נחרב, ואפילו שהיו רשעים באותו דור, אבל כשהתחילו לדבר בבית הכנסת נחרב בית המקדש, וכל הצרות שאירעו ליהודים, הם משום שמדברים דברים בטלים בבית הכנסת.

רב העיר החליט להכריז בכל העיר שכולם יתאספו בבית הכנסת הגדול, והרב עלה ודרש על ענין קדושת ומורא וכבוד בית הכנסת, וסיפר להם כל המעשה הנ"ל, ומה שאמר לו האיש הנ"ל שזהו סיבת המגפה רח"ל, וגעו כל העם בבכיה והיה התעוררות גדולה ובאותו מעמד קבלו על עצמם ועשו תקנה שאסור לשום איש לדבר בבית הכנסת שום דיבור חול ובפרט עם התפילין, ותיכף אחר קבלה זו נעצרה המגיפה וליהודים היתה אורה ושמחה, ע"כ. (מובא בהקדמת ספר דברי משפט לגאון רבינו חיים אורבאך זצ"ל).

"מפרי הארץ"
סימנים ל"ה ל"ו ל"ז

בעניין: דין מנין השיטין ודקדוק כתיבתן וזמן הנחת תפילין

ז: חסר תגי שעטנ"ז ג"ץ – האם כשר, והאם מועיל תיקון אח"כ בתפילין?

תשובה: לשו"ע כשר וי"ח ונכון מאד לחוש, ומועיל תיקון.

ז: עשה ראש האות עגול - האם כשר?

תשובה: הבית יוסף פסל, וצריך עיון למעשה.

ח: מצוותן כל היום – האם מהתורה או מדרבנן?

תשובה: מהתורה ומחלוקת אם חובה או מצוה מן המובחר.

ט: מה נהגו בענין זה (מצוותן כל היום), והאם נכון למעשה להניח כל היום ובאיזה תנאים?

תשובה: בשעת קריאת שמע ותפילה, נכון ושיזוהר בגוף נקי בלא שחוק וקלות ראש.

י: מה דין חרש המדבר או שאינו מדבר בהנחת תפילין?

תשובה: מדבר חייב להניח, שאינו מדבר מותר לו להניח.

א: מה המנהג במנין השיטין, והאם עדיף לכתוב כתיבה דקה בשביל זה, ואיזה מכשולים יש בכתיבה דקה, והאם יש להקפיד בראשי השורות?

תשובה: בשל יד שבע ובשל ראש ארבע, וכתיבה דקה עדיף שלא, שנמחק מהר ומצוי שהסופרים לא בקיאים, ולא נהגו להקפיד על ראשי השורות.

ב: מהי כתיבה תמה, והאם מעכב?

תשובה: כתיבה מושלמת ע"פ הגמרא, הפוסקים והסוד, ולא מעכב.

ג: שינה צורת האות כולה או מקצתה, מהו?

תשובה: כולה פסול, מקצתה מחלוקת.

ד: האם פסול פירוד דק או פירוד עבה, והאם יכול לתקן ויחשב כסדרן?

תשובה: פסול, יכול לתקן בפירוד דק, ובפירוד עבה לא.

ה: רגל ה"א והקו"ף שנגעה כחוט השערה - האם פוסל, ומה שיעור ההרחקה לכתחילה?

תשובה: כן, שאדם בינוני יכירנו בעת קריאת התורה, ולא יותר מעובי הגג.

מכון סת"ם

בגשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א

רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מזהרב ישראל גודלכסקי שליט"א

מי שאמר היום ל"ג בעומר אם יצא יד"ח

א. נראה שכיון שלא אמר 'היום למ"ד גימ"ל בעומר' אלא אמר 'היום לג בעומר', א"כ הוא לא מנה את היום במספר, אלא זה כמו גימטריה, וזה כמו שאומר היום טו"ב בעומר או ז"ך בעומר שלא יצא יד"ח, וחייב לחזור ולספור בברכה. ועוד נראה שהוא כלל לא התכוין לספור את היום שהוא יום ל"ג בעומר, אלא אמר שהיום זה יום מיוחד של שמחה. וכמו אם יאמר ביום כ"ט לעומר שהיום פסח שני, שודאי לא נאמר שהוא ספר את יום כ"ט לעומר.

מ"ט לא היה איסור ערלה בעץ החרובים

ב. שבת ל"ג: איתרחיש ניסא איברי להו חרובא. קשה איך היה מותר לאכול מהחרובים לפני שעברו ג' שנות ערלה. ואע"פ שהעץ נברא בדרך נס, מ"מ לאחר שהעץ ניטע בקרקע והוא גודל ויונק מהקרקע כמו כל העצים הוא צריך להיות חייב בערלה. [והנה לכאן היה אפשר לומר שהיה מותר להם לאכול ערלה משום פיקול"ג שלא היה להם משהו אחר לאכול. אבל לא מסתבר לומר כן שאכלו ערלה, שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, והיה אפשר שיהיה להם נס בדרך היתר, כגון שיגדל להם ירקות].

ועי' דרך אמונה [מע"ש פ"י ה"ו בבאיה"ל ובציון ההלכה ס"ק פ"ב] שכתב ג' תירוצים על הקושיה הנ"ל, ונסכם את הדברים. תירוץ א'. דשיטת הרמב"ם [מובא בד"ר"א לעיל ס"ק מ"א] שהעולה מאיליו ברה"ר פטור מערלה. והטעם שפטור מערלה בעולה מאיליו פי' היראים שזה משום שכתוב 'ונטעתם' ולכן אם לא נטע אלא עלה מאיליו הוא פטור. [אבל ברה"ר אם עלה מאיליו זה חייב בערלה כיון שנראה שנטעו אותו בכוונה]. ולפ"ז א"ש שלא היה כאן איסור ערלה כיון שלא נטעו אלא זה עלה מאיליו ברה"ר. מיהו החזו"א פי' [דינים העולים ל"ד] שהטעם שעולה מאיליו ברה"ר פטור מערלה כיון שזה עומד ליעקר. והטעם הזה לא היה שייך אצל רשב"י שזה היה מקום שומם וזה לא היה עומד ליעקר. והוא"ז פליג על הרמב"ם שגם בעולה מאיליו חייב בערלה. וא"כ חוזר הקושיה למה לא היה איסור ערלה בעץ החרובים.

תירוץ ב'. דהרמב"ם [מע"ש פ"י ה"ו] כתב שהעולה מאיליו במקום טרשים פטור. וביאר בד"ר"א [ס"ק מ"ז] שה"ה כל מקום שרחוק משוב בני אדם שאין כדאי ליטפל לילך שם בשביל הפירות הוא פטור מערלה. והטעם ביאר החזו"א דכיון שזה לא עומד לאכילה זה לא נקרא עץ מאכל. ולפ"ז א"ש, שגם כאן זה היה במקום רחוק משוב, ולכן אין לזה איסור ערלה. ואע"ג שכאן זה נברא בשביל אכילתם, מ"מ כיון שאין דרך בני"א ליטפל בו, ומה שהיו אוכלים זה רק משום פיקול"ג, ולא נעשה עי"ז לעץ מאכל. [א.ה. צ"ב דסו"ס זה עומד למאכל ומאי איכפ"ל שזה היה להם פיקול"ג. ועוד יש לדון שכיון שהם גרו שם ל" יום ויותר א"כ זה קרוב למקום ישוב שלהם].

תירוץ ג'. שהעץ נברא בנס והוא גם לא ינק כלל מהאדמה. וגם אם נאמר שהוא כן ינק מהאדמה, זה היה דרך נס, כיון שזה היה מקום שאינו ראוי לזריעה ושאר אילנות לא יונקים שם, ולכן הוא פטור שאין זה דרך יניקה. [א.ה. וצריך לדעת אם כך המציאות שם שזה מקום שאינו ראוי לזריעה ולא גודל שם עוד עצים].

והנה היה אפשר ללכת עוד, שהעץ התגלגל ממקום אחר עם גוש עפר גדול שהעץ יכול לינוק ממנו, ובזה אי"צ למנות ערלה מחדש. [רמב"ם מע"ש פ"י י"ב]. מיהו לשון הגמ' 'איתרחיש ניסא איברי להו חרובא' מבואר שהעץ חרובים נברא בדרך נס, ולא שהגיע עץ ממקום אחר.

ביאור למה רשב"י התפלל במערה

ג. גמ', הווי יתבי עד צוארייהו בחלא, כולי יומא גרסי, בעידן צלוי לבשו מיכסו ומצלו. [הנה מבואר כאן שאע"פ שגם כשלומד תורה יש שכינה כנגדו, והשי"ת הוא מלמד תורה לעמו ישראל, מ"מ כשמתפלל זה יותר עומד לפני המלך, וצריך ללבוש יותר בגדים מכובדים מאשר שלומדים. וזה כמו שאנחנו נוהגים, שכשלומדים לא לובשים כובע וחליפה, וכשמתפללים לובשים]. בתוס' דף י"א. הקשו שרשב"י וחביריו תורתן אומנותן והיו מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, ובדף ל"ג: איתא שרשב"י היה מתפלל. ותירצו תוס' 'ההוא מצלי היינו ק"ש'. [ולפ"ז מה שלבשו בגדיהם זה לא משום שעומד לפני המלך, אלא משום חשיבות קבלת עומ"ש הם לבשו את בגדיהם]. והנה זה צ"ב מ"ט הגמ' קוראת לק"ש 'תפילה'. וצ"ע.

ושמעתי לתרץ תירוץ אחר על קושית התוס', דמה שרשב"י לא הפסיק לתפילה, זה רק בתפילה שבכל יום שזה מצוה מדרבנן, אבל בעת צרה יש מצוה דאורייתא להתפלל וכדלהלן. ואז לרשב"י היה עת צרה שהמלכות רדפה אחריהם, והיה להם חיוב להתפלל, וזה חיוב כמו שאר מצוות כגון מצות לולב, והיו צריכים להפסיק להתפלל.

ביאור הדברים, דהנה הרמב"ם מנה ב' מצוות של תפילה. אחד [מצות עשה ה' ובריש הל' תפילה] שיש מצות עשה להתפלל כל יום שנאמר ועבדתם את ה' א-לוקיכם עבודה שבלב זו תפילה. והמצוה זה להתפלל פעם אחת ביום בלשון שהוא רגיל. ועוד מצוה יש [מצות עשה נ"ט ובריש הל' תענית] לזעוק ולהריע בעת צרה. והרמב"ן חולק על מה שיש מצוה להתפלל כל יום, וכתב שאם יש מצות עשה להתפלל, זה בעת צרה.

ובשאג"א סי' י"ד הקשה על הרמב"ם, שאם יש מצוה להתפלל כל יום מ"ט רשב"י לא הפסיק לתפילה. והיה אפשר לתרץ שאה"נ שהפסיקו לתפילה דאורייתא אבל לא הפסיקו לתפילה דרבנן. אבל קשה שגם בק"ש רק פרשה ראשונה והפסוק של זכירת יצ"מ זה דאורייתא, ורק לזה רשב"י היו מחוייבים להפסיק, וא"כ אין הבדל בין ק"ש לתפילה, שבשניהם רשב"י היה מפסיק לדאו' ולא לדרבנן. עכ"ד השאג"א.

והנה יש לתרץ שבק"ש כיון שהפסיקו היו מפסיקים לכל ג' פרשיות כיון שהכל זה תורה, אבל לתפילה לא הפסיקו כלל לתפילה דידן אלא התפללו בדרך קצרה בלשון שלהם. ולכן הגמ' אומרת שלא מפסיקין לתפילה.

ומ"מ הגמ' בדף ל"ג: מיושב, דלפי הרמב"ם היו מתפללים כל יום גם משום חיוב תפילה שבכל יום, וגם משום שהיה עת צרה. ולפי הרמב"ן היו מתפללים משום שהיה עת צרה.

כנגד זכור ושמור

ד. בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט ביהש"מ, אמרו ליה הני למה לך, אמר להו לכבוד שבת, ותיסגי לך בחד, חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. כתב השו"ע רס"ג א' יא' זהיר לעשות נר יפה, ויש מכוונין לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. וכתב בבאיהגר"א שמקור מסוגיית דידן בשבת ל"ג: שהזקן לקח ב' בדי הדס כנגד זכור ושמור, ולמדו מכאן גם לנרות שבת.

ולפ"ז נראה שה"ה בכל דבר שקונה לכבוד שבת שיש עניין שיקנה שנים כנגד זכור ושמור. כגון שיקנה ב' חבילות במבה, וכן גלידה עם ב' טעמים, וכדו'.